

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

Felelős szerkesztő: Barna Jónás.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. izr. tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Államosítás Irta: Barna Jónás — Az időszámításról és a naptárról. Irta: Lederer Ábrahám. — Zsidó iskolák létkérdése. Irta: Kuthi Zsigmond. — Maleachi prófétának fenyítő beszédei a gyermeknevelésre alkalmazva. Irta: Singer Izrael. — Egyesületi élet. — Könyvismertetés. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

Államosítás.

Közoktatásügyi kormányuk feltartóztatlanul halad kitüzött feladata megoldása felé és az iskolák államosítása serényen folyik. Az államosítás tendenciájával szemben többször kifejtettük már nézetünket s a tények napról-napra igazolják a mi álláspontunk helyességét. A „l'état c'est moi“ jelszóra támaszkodva, közoktatásügyi kormányunk államosíthatja az összes iskolákat, főleg azon politikai tendenciával, hogy a magyar nemzeti eszmének győzelmét biztosítsa s e cél oly magasra, hogy mi, mellőzve minden közérdeket, amant valamennyi fölé helyezzük. A felekezetek és egyházak külön érdekei eltörpülnek akkor, midőn százados vergődés után nemzetünk nagyságának alapjait akarjuk megvetni az államosított iskolák segítségével. Ha pedig még hozzáveszszük az iskolák másik, nem kevésbé magasra feladatát, hogy e haza minden leendő tagját, az utánunk következő nemzedék minden polgárát képesítse a hazai nyelv használatára, ha elérhető az az eszményi cél, hogy e hazának minden gyermeke magáénak vallja és szeresse nyelvünket, mint édes anyanyelvét, ugy nincs áldozat elég nagy, hogy szívesen ne hozzuk azt a haza oltárára. De kifejtettük már nem egyszer azon álláspontunkat is, hogy az iskolák részleges államosítása, mely csak a gyengébb felekezetek és pedig a legmagyarabb felekezetek rovására folyik, veszélyt rejt méhében, mert idővel szembeállítja a klerikalizmust az államhatalommal. Kétséget nem szenved, hogy az iskolák államosítása az egyházakat mód fölött gyengíti, arra pedig semmi szükség nincs, hogy e helyen történeti adatokkal bizonyítsuk, mi következnek abból, ha az amugy is mérhetetlen javak fölött rendelkező egyház a meggyengített felekezetek tehetetlensége mellett követelné előjogait az államtól a többi egyházak rovására. Ezért és csakis ezért nézzük aggodalommal a részleges államosítás munkáját, mely elhódítja ugyan a gyengébb felekezetek iskoláit, de a kath. iskolákhoz csak nagy ritkán férközhetik. Mi több, majdnem ugyanazon arány-

ban szaporodnak a kath. egyház iskolái, a mely arányban a gyengébb felekezetek iskolái fogynak, mely körülmény a mi álláspontunkat sajnos igazolja.

De nem hallgathatunk el egy másik körülményt sem, a mely az államosítást, ugy a mint az most folyik, igen szánalmas színben tünteti fel. A hatalmas magyar állam, mely az államosítással egy ideális eszményi célzt akar szolgálni, már most, tervbe vett nagy alkotásának kezdetén paktál a hecczkáplánkákkal és azon nyíltan bevallott célzattal, hogy az állami népiskola népszerűségét elősegítse, nem nevez ki, ha csak nem „muszáj“-ból zsidó válásu tanítót az állami iskolákhoz. „Nem tehetjük ki a zsidótanítót a veszélynek, hogy a káplán ráuszítsa a népet a kinevezett zsidó tanítóra, kit a felbőszített tömeg vasvillákkal üzne ki a határból.“ Így vélekednek a miniszteriumban. Hát hiszen tudjuk, hogy hasonló eset évekkkel ezelőtt előfordult egyszer, azt sem akarjuk állítani, hogy minden állami iskolához tanácsos volna zsidó tanítót kinevezni, de azt igen is merjük állítani, hogy a tanügyi kormány ma sokkal több állami iskola fölött rendelkezik, semhogy ne helyezhetné el az intézmény népszerűségének kockáztatása nélkül azon zsidó tanítókat, kiknek joguk van követelni az államtól, hogy róluk gondoskodjék. Az államnak törvény rendelte kötelessége, hogy mindazon esetekben, midőn a zsidó felekezettől az iskolátát veszi, annak az iskolának a tanítóit is alkalmazza. Mindazon esetekben, midőn az államhatalom ezen követelésünktől eltér vagy eltért, törvényszegést követ el. Hogyan tiszteljék felekezetek, társulatok és egyesek a törvényt, midőn nyilvánvalóvá lesz, hogy akkor, midőn a törvény szava kényelmetlenné válik, maga az állam bujik ki alóla. Az állam az erkölcs legfőbb képviselője, mely semmi megalkuvást meg nem tűr. Kibujni a törvény alól azon megokolással, hogy mert a hitközség vagyona és jövőben fizetendő iskola-adója nem fedezi az illető iskola tanítóinak vagy tanítójának fizetését s ezért nem is alkalmazhatja valamennyit, vagy esetleg azt az egyet sem, egyenes lábbal tiprása a törvénynek, mely ily reservatio mentalist nem ismer. Kibujni a törvény alól olyképen, hogy a tanfelügyelő machinatiói következtében a hitközség feloszlatja az iskolát félévvel az államosítás előtt és a tanítót némi végkielégítéssel és koldustarisznyával utnak bocsátja, vérlázító kegyetlenség, melybe meg nem nyugszunk, mert a tanítónak családja van, melyet a végpusztulásnak a törvény megkezdésével kitenni nem engedünk. Ez eljárás ellen — általános emberi szempontból is — felemeljük tiltó szavunkat és élni fogunk minden megengedhető fegyverrel, hogy ezen embertelen eljárásnak utját álljuk. Appellálni fogunk a törvényhozáshoz. Kivisszük a zsidó tanítók ügyét a világsajtó hasábjaira, elviselünk minden kellemetlenséget, de a zsidó tanítók szájából jámbor szemforgatás mellett a kenyeret kivenni nem engedjük.

Mindenek előtt azonban ő Nagyméltóságához fordulunk segítségért. Azon magas polczon, hol ő áll, nincs tudomása azon egyes esetekről, midőn a zsidó tanítók kimanipuláltatnak állásaikból. Az ő igazságszeretetére appellálunk mindenek előtt. Egy rendelet az illető szakosztályokhoz intézve elegendő, hogy a „vasvillák“-ról szóló agyrém szétfoszoljon, mint a köd, midőn lesüt a föld minden teremtményét egyaránt éltető nap sugára. Világosságot kérünk

mi is ezen misztikus kérdésben, mert az osztálytanácsosok „non possumus“ álláspontjára nem adunk semmit.

Midőn pedig ezeket írjuk, nem hivatkozunk semmi méltányosságra. Nem hozakodunk elő a zsidó tanítóságnak a magyar nyelv terjesztése körül szerzett érdemeivel, iskolázottságával és tanítói ügyességével, nem akarunk rámutatni lelkiismeretes munkásságára, mert hiszen mindazt jól tudják a miniszteriumban mi nélkülünk is a tanfelügyelői jelentésekből. Mi tisztán a törvényben biztosított jogainkra támaszkodunk és ezekből kifolyólag kérünk igazságot.

Barna Jónás.

Az időszámításról és a naptárról.

Tartalom : I. Bevezetés. II. Az idő fogalmáról. III. Az időegységek. IV. A Julian és a Gergely-féle naptárokról. V. Az időtani ismertető jellegek. VI. A zsidó-naptár. VII. A török-naptár. VIII. A khinai-naptár. IX. Néhány tanulság.

(Folytatás.)

III. Az időegységekről.

Mint *időegységet*, egymagában meghatározhatatlan időtartamot veszünk fel, amely eltelik, mialatt valamely megszabott jelenség végbemegy. Ezen jelenségek közé tartozik a testek mozgása.

Vannak különféle mozgások.

Egyenletes azon mozgás, amelynél a befutott *út* az eltelt idő viszonya szerint növekszik.

Azon testekhez, melyek folytonosan és meglehetősen szabályosan mozognak, és amelyeknek megjelenése és mozgása a természetre és az emberi életére, jólétére, foglalkozására nagy befolyással vannak, tartoznak az égi testek, t. i. a *nap*, a *hold* és a *csillagok*; ezeket már az első emberek is használták az idő meghatározására.

Már a Genesis I. fejj. 14. versében olvasható ezen testekről: „Legyenek világítók az ég területén, megkülönböztetésül a nappal közt és az éjjel közt és legyenek jelül, még pedig az időkre és napokra és évekre.“

Ma már nincs fogalmunk azon nehézségekről, melyekkel az első embereknek meg kellett küzdeni, hogy csak némileg tudták meghatározni az időt.

Sem nap-, vízi-, homok-, súly-, inga-, torony-, zseb- és villanyos-órák sem naptárak nem álltak rendelkezésükre; de az idő meghatározása már az akkori egyszerű társadalmi életviszonyok mellett is nagyon szükséges volt. Választottak bizonyos eseményeket, pl. királyok, papok születését kezdőpontnak, vagy elfogadták a reggeli, ebéd, uzsonna, vacsora idejét, vagy a meleg, vagy hideg beálltát, mint időközt, vagy az öntudat fejlődésével, megfigyelték az égi testek mozgását, fel- és letűntét, a hold változásait. Minden egyes ember a saját csillagásza volt.

Minél szükségesebb lett az idő pontos meghatározása, mint pl. a vallásos ünnepnapok, a napi ima vagy az adósság fizetési idejének meghatározása, annál jobban haladt előre az időisme, az időszámítás, a *chronologia*, mely a történelem fontos segédtudománya.

Az *időtan* (a *chronologia*) azon tudomány, mely a különféle *időegységeket* és ezeknek egymáshoz való viszonyát vizsgálja és kutatja, hogy a különböző népek hogyan használták fel ezeket az idő mérésére. (Történeti időtan.)

*

A chronologia mindazt állítja össze, amit a csillagászat az égi testek mozgásáról tanít, amennyire ez az időegységek összehasonlítására és meghatározására vonatkozik; ezen rész a *matematikai időtan*, vagy az elméleti időtan.

Hogy az időt mérhessük, különböző kisebb-nagyobb időegységeket használunk: *pillanat, másodperc, perc, óra, nap, hét, hónap, évszak, tekufosz, év, lustrum, évtized, jubileum, seculum, millenium*.

Még más egységeket is használnak az idő és út megmérésére, pl. a *fényév*, a *Syrjusz távolsága*.

Fényév alatt értjük azon utat, melyet a fény egy közönséges földi év alatt tesz meg.

A physika azt tanítja, hogy a fény egy másodperc alatt 40.000 mérföldnyi, vagy körülbelül 280.000 kilométernyi utat tesz meg, mi egy év alatt $280.000 \times 60 \times 60 \times 24 \times 365 = 14.716,800.000$ kilométernyi utat tesz.

Mint hogy sok álló csillag távolsága igen nagy és hogy ezen nagy számokat ne kelljen emlékezetünkben tartani, ezeket *fényévekkel* fejezzük ki, pl. a kékszinü syrius távolsága 8, a Capelláé 34, a Regulusé az oroszlán csillagképben 37, az éjszaki sarkcsillagé 47, a Cassopejaé 326 *fényév*.

Az első ismert *időegység* volt a *nap*. A nap, t. i. a *csillagi nap*, azon időköz, mely valamely álló csillagnak két egymásután következő culminatioja közt elmúlik.

A *napi nap* oly időtartam, mely két egymásután következő napi culminatio között fekszik, vagyis azon időrész, mely a napnak egyszeri lenyugvásától a nap következő lenyugvásáig tart. Egy napi nap = 1.00274 csillagi nap.

A *nap kezdete* nem mindig egyenlő. A zsidóknál a nap kezdete mindig este van, a keresztényeknél éjfélkor, a csillagászoknál pedig délben.

A *nap részei* is különböző beosztással bírtak. A rómaiaknál a polgári nap részei a következők voltak: délfél, délután, a nap lenyugvásakor kezdődik az est, a hajnal, a gyertyagyújtás ideje, a lefekvés ideje, azon időszak, mely a kakas kukorékolásának kezdetétől a kukorékolás végéig tart, a kezdőnap vagy a nap felkelése utáni délelőtt.

A zsidóknál az éj 3 szakaszra, minden egyes szakasz 4 részre volt osztva.

A kisebb időegységeket (óra, perc, másodperc) kezdetben még nem ismerték. A legújabb kor a kronografokkal és a kronoskopokkal az időmérést nagyon tökéletesítette és ma már a másodperc 1000, sőt 10.000 részét is megmérhetjük.

Az *óra* azon időtartam, mely alatt a nap egy fél égi jegyet átfut. A régiek a napot 12 nagy órára osztották, egy nagy óra egyenlő volt 2 órával. Az olaszok még most is használnak oly órákat, melyek 24 részre vannak osztva. A föld saját tengelye körüli forgása idézi a *nappalok* és az *éjjelek* váltakozásait.

A *nappal* s az *éj* hossza sem egyenlő; ez ugyanis a hely fekvése, a földrajzi szélességétől függ, ami a következő táblából látható:

Szélfok	Leghosszabb nap	Legrövidebb éj
0	12 óra — p.	12 óra — p.
20	13 „ 13 „	10 „ 47 „
40	14 „ 51 „	9 „ 9 „
47 Budapest	16 „ — „	8 „ — „
60	18 „ 30 „	5 „ 30 „
66	24 „ — „	— „ — „
80	139 napig	127
90	186 „	149

Minálunk pl. a nappal január hó folyamán 1 órával és 2 perczzel nő, február hó folyamán 1 óra 27 perczzel, márczius hóban 1 óra 42 pczel, május hóban 1 óra 12 perczzel és június hó 18-ig még 16 perczzel nő; növekedés és csökkenés naponként reggel és este is észrevehető, így pl. nálunk január 1-én a nappal reggel 1 perczzel hosszabb.

Már a régi időben a népek a nap látszólagos mozgását, felkelését, emelkedését, lenyugvását felhasználták az idő mérésére, meghatározására.

A csillagászok folyton észlelik a nap állását és ha a nap az illető hely délkörén átvonul, akkor ágyulövés által jelt adnak, hogy most dél van. *Ez a valódi napi idő.* De a föld nem egyenlően mozog; a csillagászok ezen eltéréseket vették észre és *időegyenletnek* nevezték. Így pl. február 11-én az időegyenlet volt 14 p., 28 mp. és május 14-én pedig 3 p., 53. mp. Mindezen számok a napi óráknál láthatók és ezek segítségével határozzuk meg a *közép vagy polgári időt.* A föld gömbalakja, ferde állása okozza, hogy a nap nem világíthatja meg ugyanazon időben az egész földet. A nap látszólag mozog keletől nyugat felé, valóban pedig a föld forog nyugattól keletnek.

Azért a *helyi idő* különböző, keleti vagy nyugati hosszúsági fekvése szerint. Két hely időkülönbsége nem más, mint földrajzi hosszúságaiknak különbsége időben kifejezve, úgy, hogy minden egyes fok 4 percnyi, 15 fok már parányi *időkülönbséget* tesz. Csak azon helyeknek, a melyek egyazon délkörön fekszenek, van közös idejük.

A Budapesti József-műegyetem geogr. szélessége = $47^{\circ} 29' 34''$ és keleti hosszúsága Ferrótól $36^{\circ} 43' 28''$ vagy Grenwichtől $19^{\circ} 4'$ keleti hosszúság. Ha Greenwich fekvése = 0 fok, akkor ezen város ideje s a következő városok ideje közti különbsége a következő táblán látható:

Greenwich	<i>hosszasága</i>	— óra és	<i>idője</i>	12 óra	— p.
Budapest	19 ó. 19 p.	kel.	és <i>időkülönbség</i>	12	+ 1 16 p.
Athen	23 ó. 43.8 p.	"	és "	12	+ 1 ó. 34 p.
Constantes	28 ó. 58 p.	"	és "	12	+ 1 ó. 55 p.
Jeruzsálem	35 ó. 13 p.	"	és "	12	+ 2 ó. 21 p.
Bécs	16 ó. 12 p.	"	és "	12	+ 1 ó. 5 p.
London	0 ó 57 p.	ny.	és "	12	— 23 mp.
Ferro	14 ó. 39 p.	"	és "	12	— 1 ó. 11 p.
Washingt.	77 ó. 40 p.	"	és "	12	— 3 ó. 9 p.

Azon hely, mely Budapesttől keletre fekszik 15 fokra, egy órával hamarabb fogja látni a napot, mint azon hely, mely Budapesttől 15 fokra nyugatra fekszik, mert ez utóbbi hely egy órával későbbben látja a napot. Ez nagy befolyással van a helyi időre, mert ha *Budapesten* déli 12 óra van, akkor

a bécsi	óra kevesebbet	11 óra 55 perczet
a berlini	"	11 " 37 "
a prágai	"	11 " 41 "
a brassói	többet	12 " 55 "
a tátrafüredi	"	12 " 35 "
a pétervári	"	12 " 45 "
a moskvai	"	10 " 12 "
a párisi	kevesebbet	10 " 53 "
a londoni	"	10 " 47 perczet mutat.

Abban a pillanatban, a melyben Párisban 1900. decz. 31. pont éjfél lesz, Budapestén már 1901. január 1. reggeli 1 óra lesz.

A fentemlitett *helyi idő* különböző volta sok kellemetlenséget, zürzavart okozott és azért már régóta szükségét érezték, különösen a vasutak,

a gőzhajók igazgatói, egy az egész föld kerekiségére érvényes időszámításnak tekintettel a helyről-helyre változó helyi idővel. A tudós konferenciák megállapodtak, hogy az *egységes (világ) idő* kiindulási delelője a Greenwichi meridián legyen és az egész földet 5 zónára felosztották. Németország, Ausztria és Magyarország 1893. évben mint *egységes zónaidőt* elfogadták azon időt, mely 15 fokra kelet felé Greenwichől fekszik azon fok ez, mely *Stargard, Grein, az Aetnán* keresztül megy és ennek következtében a *középeurópai időt* találjuk, ha a budapesti helyi időtől 16 p. 15 mp.-t levonunk. Ha a budapesti napóra 12 órát mutat, akkor (l. a m. tud. akad. *Almanacht*) febr. 7-én a *középidő* 12 ó. 14 p. 21 mp., ami azt jelenti, hogy ha a napóra 12 órát mutat, akkor kell, hogy a jó zsebórán 12 ó. 14 p. és 21 mp. budapesti *középidő* legyen, azonban a *zónaidő* — 16 p. 15 mp. s így csak 11 óra 58 p. 6 mp. van; tehát a budapesti *helyi* és a *középeurópai* idő közti különbség 16 p. 14 mp.

Mig a *nap* mint időegység a föld forgása által származott, addig a *hét* mint időegység a hold forgása következtében jött létre, mert a hold körülbelül minden 7 nap múlva más alakot mutat. A hét 7 napból áll, ezért nevezük ezen időegységet *hétnek*; héber neve *Sevuah = 7*.

A hét napjait a régiek számokkal jelölték, de a 7-ik napnak egy külön neve volt: szombat = „pihenés napja.”

A rómaiak, kik azon balhitben éltek, hogy az istenek s az égi testek befolyásolják az emberek sorsát, ezeknek neveivel látták el a napokat: *Nap, Hold, Mars, Mercur, Jupiter, Venus* és *Saturnus*.

A magyaroknál a hét első napja hétfő, mint a *hét* kezdete, a 2. nap kedd, mint a hét második (kettedik) napja; a 3. szerda, mely a szláv „sztrédá”-ból lett s annyit jelent, mint középső, minthogy a 7 nap között, vasárnaptól kezdve a számítást, a közép helyet foglalja el; a 4. csütörtök annyi volna, mint csotortag; az 5. péntek, mely a szláv „pjátek”-ből lett és a bűnbánás napját jelenti; a 6. a szombat, mely a héber szabat-ból lett és a pihenés napját jelenti; a 7. a vasárnap.

A synodikus hónap alatt értjük azon időt, mely eltelik, míg a hold eredeti alakját visszanyeri és ez körülbelül $29\frac{1}{2}$ napot tesz.

A hold mozgása u. i. nem egyenlő, hanem majd gyorsabb, majd lassúbb, a szerint, a mint közelebb van a földhöz, vagy attól távolabb. A hold 4 alakja magára fordította már a régi népek figyelmét, akik azt hitték, hogy befolyással van az ember egészségére, növényekre stb. A zsidók az új hold visszatérését ünnepelték és miként a keresztények, úgy ők már előbb is, a holdtöltét használták az ünnepek, különösen a húsvéti ünnepek meghatározására.

Neveket a hónapok csak későbbben kaptak; a Pentateuch-ban csak egy hónap neve van említve, t. i. a hónap *chodes hoóviv* = az érés hónapja, mert ekkor az árpa már megérett; a többi hónap csak számokkal lett jelölve, pl. „Noah életének hatszázadik évében, a második hónapban, a hónap tizenhetedik napján kifakadtak a nagy mélység összes forrásai és megnyíltak az ég zsilipjei.” (Genesis 7. fej., 11. vers.)

Később a zsidók a hónapok neveit a kaldeusoktól átvették.

A rómaiak a hónapok egy részét isteneik után nevezték: Márczius, Április, Maja, Juno; a többi hónapokat számokkal jelölték: *Quintilius*, az 5-ik hónap, *Sextilius*, a 6-ik hónap, *Szeptember*, a 7-ik hónap, *október*, a 8-ik, *november*, a 9-ik és *deczember* a 10-ik hónap; azután jött *Januar* (a béke Istene), a 11-ik hónap és *Február* (a tisztaság istennője), a 12-ik hónap. Numa Pompilius római király elrendelte, hogy az utolsó 2 hónap legyen az év első 2 hónapja, azonban a számokkal jelzett hónapok nevei megmaradtak eredeti helyükön azon módosítással, hogy későbbben *Quintilius* helyett a *Julius*

és *Sextilius* helyett az *Augustus* elnevezéseket fogadták el Julius Caesar és Augustus római császároknak, mint a naptár javítóinak emlékére.

Használunk még egy nagyobb *időegységet* is, t. i. az *évet*, a mely azon időszak, mely alatt a föld egyszer mozog a nap körül. Az ilyen évet *sydericus* vagy *csillagászati* évnek nevezünk, amely 365.2563582 napot vagy 365 napot, 6 órát, 9 percet és 9.35 másodpercet tartalmaz. Azon időszak pedig, melyre a napnak látszólag szüksége van, hogy a tavaszi ponttól kiindulva, ismét ahhoz visszatérjen a *tropicus év*; ez csak 365 napot, 5 órát, 48 percet és 40 mperczet tartalmaz, tehát 0.014174 nappal vagy 11 perczczel és 14 mperczczel kevesebbet, mint a *sydericus* év.

A jelenkor népei miként azt már az ókoréi is tették, a *tropicus* évet használják időmértéknek. A polgári időszámítás előtt az év hosszabb volt, mert $365\frac{1}{4}$ nappal állott, tehát minden évben 0.008 nappal többet tartalmazott, a mi 128 év alatt már egy napi és 1500 év alatt már 13 napi többletet tesz, erről különben később a naptár tárgyalása alkalmával bővebben fogunk szólni.

Az *év* szó mutatja, hogy az oly időszakot jelent, amely egy és ugyanazon tünemény megismétléséig tart; év u. i. annyit jelent, mint ív, öv, a héberben pedig sonoh = változás.

Azonban az ókori emberek nemcsak a nap látszólagos mozgását, hanem a hold pályáját, változó főalakját is figyelemmel kísérték, aminek következtében a holdat is használták az idő meghatározására. Van tehát nemcsak *napi év*, hanem *hold év* is, mely utóbbi 354, némelykor pedig 385 napot tartalmaz. A nap és hold mozgásainak való összehasonlításából származott az évnek hónapokra, hetekre és napokra való felosztása. A kisebb időegységek (*óra*, *percz*, *mpercz*) csak később, a napi-, vizi, homok-, suly- és ingaórák feltalálásával lettek ismeretessé.

Az *év tartama* az első időkben sokkal rövidebb volt, mint most. Az *év kezdete* sem volt mindig ugyanaz. Némelykor a természeti tünemények, máskor fontosabb történeti események szerint állapították meg az év kezdetét. A zsidóknál az év kezdete *Nisan* vagy aviv havában volt, az egyiptomi rabszolgaságból való megmenekülés emlékére. Hilel óta Tischri havában kezdődik a zsidók éve, a világ teremtésének emlékére.

Az ember képes visszapillantani a multba, vissza tud emlékezni eseményekre, melyek évek előtt mentek végbe, van neki története, azért szükségessé vált nagyobb időegységeknek a bevezetése.

A *lustrum* egy 5 évből álló időegység, 10 év egy *évtizedet* képez. A zsidóknak minden 7. és minden 50. évet kellett ünnepelni. A 7. évet *semita* évnek, az 50. évet pedig *juval* évnek nevezték (I. Móz. III. K. 25 f.)

A mult 5660. év a semita 4. éve, a folyó 5661. év pedig a semita 5. éve lesz; mert ha ezen évszámokat 7-el elosztjuk, akkor az elsőnél a maradék 4, a másodiknál pedig 5. Az 5663. év ismét egy semita év lesz.

(Folytatása következik.)

Lederer Á.

Zsidó iskolák létkérdése.

Irta: *Kuthi Zsigmond*.

Vannak kérdések, melyek fölött nem lehet napirendre térni, mert mindig aktuálisak. Ilyen kérdés zsidó iskoláink existenciája. Sokat és sokan szelöltették már e kérdést *Értesítőnkben*. Legutóbb lapunk igen tisztelt szerkesztője. „A csőd kikerülésére” cz. vezércikkben rámutat azon veszélyre, a mely zsidó iskoláinkat fenyegeti. A veszély megvan, mert az világos, hogy

iskoláink, t. i. a zsidó felekezetűek, nemhogy természetszerűen gyarapodnának, hanem évről évre csökkennek; ma ez, holnap az a hitközség adja oda iskoláját annak, a ki épen átveszi.

Ha nem kell a községnek, veszi az állam; ha annak sem kell, nos, felosztatják és lesz belőle concessionált magániskola. Ha ez sem sikerül, akkor támaszkodnak arra a szerencsétlen paragrafusra, a mely azt mondja, hogy a felekezetnek nem *kötelessége*, hanem csak *joga* az iskolát fentartani; x. y. z. hitközség azonban nem kér ebből a jogból és szépen bezárja iskoláját. A kormány feltalált egy expedienst, mely szerint az ily iskola nélkül maradt tanító egy évig megkapja fizetését és aztán? Nos aztán annak a nyugdíjnak 50%-át, mely nyugdíj járna neki, ha — nyugdíjba menne. Mehet aztán koldulni. — Megy is szegény!

Hát én mindig azt az elvet vallottam, hogy jajgatással, sopánkodással semmire se megy az ember; legfőlebb szánalmat kelt maga iránt, az pedig nem sokat ér.

Már egy évtizeddel ezelőtt rámutattam erre a veszélyre, akkor nem hitték el. Figyelmeztettem a zsidó ifjakat és leányokat, ne tóduljanak a tanítói pályára, mert a felekezetek nem szaporítják iskoláikat, az állam pedig nem alkalmaz zsidó tanítót, vagy csak nagyon kivételesen. Most azonban, hogy a baj meg van, a sopánkodás helyett a segítség, az orvosság után kell néznünk.

Orvosolni azonban csak azt a bajt lehet, melynek okát ismerjük. Nézzük tehát, mi az oka annak, hogy sok hitközség felosztatja iskoláját és azon hitközségek, a melyek fel nem osztatják, miért nem fejlesztik azokat azon mértékben, a milyen mértékben a természetes fejlesztésnek történnie kellene?

Az 1868.38 t.-cz. életbelépésével megindultak a zsidó hitközségek és egymásután szerveztek nyilvános jellegű iskolákat.

A kisebb községek és falvak zsidósága nem tudván másképen nevelni gyermekeiket, mert nevelő tartásra a szegény kisboltosnak, korcsmárosnak, rongyszedőnek nem jutott pénze, összeálltak és iskolát nyitottak. A nagyobb községek, mint pl. Karczag, Kisujszálás, Szalka, Nyirbátor, Kálló stb. 2—3 tanerővel is megnyitották iskoláikat. Mert az is egyik sarkalatos hibánk (?), hogy gyermekeinket nagyon is szeretjük és neveltetésükről is kiválóan gondoskodunk. A nevelés szépen is haladt.

Amde az utolsó 20 évben nagyot változott a világ. Vasuti hálózatunk a falvakat és mezővárosokat közelebb hozta a székhelyekhez és fővároshoz. A zónarendszer megadta a haláldöfést a falvaknak. A szegény zsidó boltos, korcsmáros, kisbérő tönkrement. Jött az antiszemitizmus és teljesen lehetetlenné tette a zsidónak a megélhetését falun, vagy kisebb városban. A zsidóság innen vagy Amerikába vándorolt, vagy a megyeszékhely felé gravitált. Az első bünbak természetesen az iskola lett, a tanítót pedig szélnek eresztették. Későbbben más fagyos szél kezdett fujni; az államosítás szele. Ne higgye senki, hogy én az államosítás ellensége vagyok. Ám vegye az állam a kezébe a népoktatást, ez az ő kötelessége; de tegye azt az egész vonalon! De nem az történik. A gyengébb adja be a derekát, a zsidó és itt-ott gör.-kth. iskola. Ismét a tanító a bünbak.

Sok iskola tényleg gyermek nélkül marad, példa rá Málca (Zemplén) és Raszlovica (Sáros m.). Mit csináljon a hitközség? Segítséget nem kapván sehonnan, felosztatja az iskolát. Sok községben lakik 20—30 szegény zsidó család 40—50 gyermekkel. Van a községben 2—3 gazdag árendás vagy földbirtokos. Természetes, hogy az iskolateher egy nagy része ezen 2—3 uri emberre háramlik. Kijárják tehát a megyénél, hogy az iskolát zárják be, oszlassák fel. A bünbak a zsidó tanító.

Sok hitközségben a pap nem karolja fel az iskolát, sőt még agitál ellene. Ugy okoskodik: ő neki, t. i. a papnak 6—800 frt évi jövedelme van

csak, mert az iskola 1000—1200 frtba kerül. Ha nem lesz iskola, több jut majd ő reá. A bünbak itt is a tanító. Sok hitközségi elnök népszerűsége akarván szert tenni, megszabadítja atyafiai gyűlölt tanítójuktól, feloszlatja az iskolát. Itt is bünhődik a tanító. Sok helyt maga a tanító meggyűlölteti magát. Igaz, hogy a sakter, a samesz, sőt a rabbi is lehet épen nem kedvelt egyénisége valamelyes hitközségnek, de azért a szekér rudja mégis csak a tanítóra jár és ha valakinek menni kell, úgy bizony a tanító az, a kit menesztelnek. Ezek a száraz tények. A kép szomorú, de igaz. És most nézzük a baj orvoslását.

1. Mindenek előtt jöjjünk tisztába azon elvi kérdéssel: vajjon feloszlathatja-e az iskolafentartó az iskolát? Szerintem nem. Mert a törvény szelleme nem azt tartalmazza, a mire magyarázzák. A törvény azt mondja, hogy a hilfelekezetnek nem kötelessége az iskolát felállítani. Ugyde, ha felállította és tanítókat élethossziglan alkalmazott, nem oszlatja azt fel.¹⁾ Hiszen nősülni sem köteles a honpolgár, de azért, ha nősült, bizony nem hagyhatja ott nejét! És nagyon természetes. Mondjuk X. hitközség iskolát kreál, alkalmaz 25—30 éves fiatal erőt. 20 év múlva, a mikor már citromként kisajtolta tanítóját és mivel 10 20 nebulóval kevesebb tanuló van, mint volt, no meg egy két jobbmódu hit. tag elköltözött onnan, vagy meghalt, hát breve manu becsukják a boltot, iskolát és szélnek eresztik a szegény tanítót? Hát ez jogállamban nem történhetik! Nem szabad, hogy történjék! Ezt értesse meg az egyesület Wlassics közoktatásügyi miniszterrel, a ki igaz barátja a tanítónak.

2. Régi igazság, hogy a hol nincs, ott még az Isten sem vehet. Ha a hitközség tagjai megfogytak, elszegényedtek, hogy nem képesek az iskolát fentartani, ott nem az következik, hogy szüntessék be az iskolát, hanem segíeyezék. Ezt sürgettem én éveken keresztül. Sürgettem, (l. Egyenlőség 1892—93. és 94—95. évszámait és a Tanügyi Értesítő ugyanazon évszámait) hogy létesüljön egy orsz. izr. iskola-egyesület, m. p. az Emke mintájára, és ezen egyesület gyámolítsa a gyámolításra szorult iskolát.²⁾

Erre létrejött az izr. közalap, a mely 70.000 frtot adott a Ludovikának és öt évi vajudás után Körösmezőn iskolát kreált.³⁾ Én teljes tudatában vagyok azon nehézségeknek, miket a közalapnak le kellett győznie, míg eme darázsfészekbe betehette a lábát, mert én ismerem a mármárosi atyafiakat azonban szerintem, és azt hangoztattam többször, racionálisabb lett volna néhány szegény iskolát segíeyezni. Körösmezőn állítson az állam iskolát. Hiszen vallástant úgy sem taníthat ott az a bpesti képezdét végzett tanító, hacsak a huszti jesivát nem látogatta.

3. Szólítsa fel az országos izr. tanító-egyesület mindama iskolákat, a melyek önerejükből fenn nem tarthatják magukat, hogy szabályszerűen felszerelt kérvényeiket nyujtsák be a miniszteriumhoz, hogy az 1893/XXVI. t.-cz. értelmében segíeyt nyerjenek.

4. Világosítsa fel az egylet ama hitközségeket, hogy mily auspiciumok közt kérhetnek és nyerhetnek segíeyt tanítóik és iskolájuk számára.

Bizzon meg a központ minden megyében 1—2 tanítót, a befolyásosok közül, hogy tanácscsal és utbagazítással szolgáljanak tanítónak és hitközségnek. Mert hogy némely hitközség és tanító mily járatlan a saját ügyeiben,

¹⁾ Józan észszel ezt soha senki másképp nem is magyarázhatta.

Szerk.

²⁾ Hát aztán a Ludovikát ki támogatná, hogy fess zsidó huszártisztek, meg kellő számu ordók teremjenek, meg a mármárosi zsidók kit lapátolnának faluról falura, ha a kulturális célokra egybegyűjtött pénzt okosan használtuk volna fel. Persze cikkiró *naiiv* ember és neki is mondhatná a páczba került gyűjtőbizottság: „Tollyáss! maga ehhez nem ért! Ez magának magas!”

Szerk.

³⁾ Ön is észreveszi ezt a sületlenséget? Pardon!

Szerk.

arról 20 évi praxisom alatt eleget tapasztaltam. Akárhány tanító fordult hozzám, a ki azt se tudta, hogy mi az ő hitközségének a kötelessége és joga.

5. Kreáljon az egyesület a központban egy bizottságot, a mely a vidéki szegény iskolák és tanítók ügyeivel állandóan foglalkozzék. Ez a bizottság álljon 3 tagból és a megbízott megyei bizalmi tanítók annak a bizottságnak referáljanak az ügy mibenlétéről és nyujtsanak tiszta képet a helyzetről. Mert akárhányszor megesik, hogy félrevezetik az embert, — az egyesületet. — Az a tanító közel lévén ahhoz a helyhez, személyesen is meggyőződhetik a helyzetről.

6. Hasson oda a központ, hogy a köralap évente legalább 10000 frtot szegény iskolák gyámolítására fordítson.

7. Végre igyekezzenek a zsidó tanító meggyőzni az iskolafentartó hitközséget, hogy nemcsak a világi tantárgyak tanításának felel meg, hanem jó zsidókat is nevel. Mert ezen mulik az egész! Sok hitközség azt mondja: irás-olvasásra megtanítják a gyermekeket a községi és állami iskolában is.

Legyen az a zsidó iskola tényleg zsidó iskola, tegye magát nélkülözhetlenné, a tanító és óvakodjék a pereléstől!

8. Ne pereljen a tanító a hitközséggel. Láttam szomorú eseteket. Láttam, hogy rongyos 4—5 frt gabella, 4—5 frt laskaliszt miatt hajbakapott a tanító a hitközséggel és a szegény tanító itta meg a levét.

Elmondtam jó lélekkel meggyőződésemet és tapasztalatomon alapuló nézetemet. Szívlelje meg azt a központ és a zsidó tanitóság egyaránt.

Maleachi prófétának fenytő beszédei a gyermeknevelésre alkalmazva.

Irta: *Singer* Izrael, S.-A.-Ujhely.

A szentírásban, különösen a példabeszédek könyvében, valamint a prófétai könyvekben, gyakran akadunk közvetett, vagy közvetlen neveléstanokra. Azonban egyetlen prófétától sem olvasunk annyi intelmet, melyek a gyermeknevelésre nézve fontosak és értékesek s vele szoros kapcsolatban állanak, mint Maleachinak három fejezetből álló könyvében. Míg kortársai (Chággai és Zakhariás) a babyloni fogságból visszatért népet a templomépítésre buzdították, addig Maleachiban erről nem olvasunk semmit. Ő a nép vallástalanságáról beszél, mintha a/on fontos igazságot akarná tanítani, hogy: minek a templom, midőn a házban és a társadalomban nincs vallásosság és erkölcsiség. Minden más prófétánál nyomatékosabban hangsulyozza a házasságnak vallás-erkölcsi jelentőségét s átokkal sujtja mindazokat, kik saját hibájuk folytán megszentsegtelenítik a házasetet. Egyszersmind megjelöli az eszközöket, melyekkel a vallástalanság elháritható és a vallásos nevelés előmozdítható, s beszédeit ezen, a gyermeknevelésre oly jelentőségteljes szavakkal fejezi be: „Ime elküldöm hozzátok Eliáhu prófétát az Örökkévaló félelmetes és nagy napja előtt s ő visszavezeti az atyák szívét a gyermekekhez, s a fiuk szívét az atyákhoz, nehogy pusztulással sujtja őket.“ Minthogy a szülők szívének egyesülését a gyermekekével igéri, következtetjük, hogy ez most hiányzik; a mi mind egy elhanyagolt, hiányos és rossz gyermeknevelés következménye.

A rendelkezésünkre álló szűk helyen megkíséreljük a rossz nevelés egy-néhány okának felsorolását s egyuttal kimutatjuk, hogy Maleachi kortársainak ezen vétke ellen tartotta beszédeit.

A vallásos érzület hiánya a szülőknél, mely a helyes nevelés első feltételeit képezné. Ezt ugy a modern paedagogia, valamint a biblia tanítja, mely ugyan régi, de nem túlhaladott álláspontot foglal el e téren, tekintve első neveléstani oktatását.

1. Mert őt, Ábrahám ösatyánkat ösmertetem meg, hogy megparancsolja

gyermekeinek s háza népének, hogy megőrizték az örökkévaló utjait és gyakorolják az igazságot. (Gen. 18., 19.)

Ezzel elég világosan tanítja a modern paedagogiával egyetértőleg a nevelés alapját s célját.

A szentírás követeli, hogy a gyermekeket a vallás s az emberiség részére neveljük. A vallás a fődolog. Így tanítja Pestalozzi (1746—1897), a modern paedagogia egyik oszlopa. A hit Istenben megszentesi, s megszilárdítja a szülők s gyermekek, valamint az alattvalók s az uralkodók közt lévő kapcsolatot. A hitetlenség azonban tönkretesz minden áldást. Többen azért térnek el a vallásosságtól, mert gyakran tapasztalják, hogy a hitetlenek kedvező sorsban részesülnek, míg a jámboroknak szenvedniök kell. Ezt már Jeremiás is kérdezte. (21., 1.)

2. Miért sikeres a gonoszok utja? Ezen tapasztalat következtében az emberek kételkednek az isteni gondviselésben, vagy igazságában, ezekről így beszél Maleachi:

3. „Kifárasztottátok az Istent beszédeitekkel, a midőn szóltatok: Mind, a ki rosszat cselekszik, az jó Isten szemében és hol van az igazság Istennél?”

4. Kemények nektek szavaitok, a midőn azt mondjátok: „Hiába szolgáljuk az Istent, nincs hasznunk, ha megőrizzük őrizendőit.” (3., 13.)

Mi boldogoknak mondjuk a gonoszokat és fel is épülnek a gonosztevők, Istent megkisérelték és megmenekültek. (3., 15.) Magától értetődik, hogy a szülők, kik így beszélnek, kiknek nincs istenfélelmük, azok gyermekeiknek sem adhatnak vallás-erkölcsi nevelést. A híres paedagogus, Dr. Kurtzmann, így szól neveléstanában (6. kiad., 27.): „A mint az istenfélelem a bölcsesség kezdete (Zs. 110., 10.), úgy lesz a *nevelésben* is.” Istenfélő nevelő egész más erélylyel és biztossággal léphet föl, ha nem saját nevében, hanem Isten nevében tanít, int, büntet, tilt és parancsol. A szülők is Isten nevében parancsoljanak, a ki nek ők a földi helyettesítői. Ne ígérjenek mindjárt jutalmat az engedelmességért, se büntetést az engedetlenségért. Az ő akaratuk indítsa a gyermekeket engedelmességre. Ellenkező eljárás mellett ébred fel a gyermekben túlzott *önzés*, mely a helyes vallás-erkölcsi nevelést lehetetlenné teszi. „A mi szent a szülőkben, az forduljon a szentekhez a gyermekekben,” mondja az éles elméjű Jeana Paul, „Levana.” A gyermekek esetleges kérdéseire: miért szerencsés a gonosz ember, holott a jámbor szerencsétlen? következőképen feleljenek a szülők: 1. Gyakran *látszik* szerencsésnek valaki, míg bensejében lelkiismeretének kinjai bántják. „Mi nem ítélnénk a rosszak szerencséje és a jámborok szenvedései fölött.” (Ab. 4., 5.) 2. A jót ne a jutalom kedvéért tegyük; és a rosszat ne félelemből kerüljük, hanem hogy Isten akaratát teljesítsük; különben nem tiszta érzületből vagyunk az erény követői. „Ne legyetek olyanok, mint a szolgák, kik bérért szolgálják urukat, hanem Istenfélelem legyen rajtatok.” (Ab. 1., 3.) A jó tettben *öröm* van, a rosszban *fájdalom*. (Péld. 2., 4.) 3. A tulajdonképeni jutalom és büntetés a *túlvilágon* ér bennünket.

„Te, Isten! vagy életemben osztályrészem.” (Zs. 14., 26.) A túlvilági életbe vetett hit a vallás-erkölcsi nevelésre nézve igen fontos és korán kell azt a gyermekkel megismertetni, mert igen alkalmas, hogy jó tettekre buzdítsuk a gyermekeket.

A helyes gyermeknevelés második akadály a szülők között fennálló *viszálykodás*.

Mert a szülők hibanélkülieknek látszassanak a gyermekek szemében és ez ki van zárva, ha egyenetlenség uralkodik köztük, mit gyermekeik okvetlenül észrevesznek. Hiszen a gyermek — mit ne felejtessenek el a szülők — *gyors szemmel* látja meg szüleinek a gyöngéit; és joggal mondja a talmud a nevelésre rendkívül fontos tételt.

10. „Gyermekek tanítsd téged bölcsességre.“ (Ketub. 63.)

Azért ne parancsoljon a szülő egyike ellenkezőt azzal, a mit a másika parancsolt. A szülők különösen támogassák egymást a nevelésben, hogy tekintélyüket a gyermekek előtt megóvják. Különösen káros lesz a viszálykodás, ha elválasztja egymástól a szülőket. Ez által elvesztik a becsülést gyermekeik részéről, különösen azon fél, mely a válást okozta. Az igaztalan elválások ellen a következőket mondja Maleachi:

11. „Előidézték, hogy a könnyek takarják be az Örökkévaló oltárát, sirás és jajgatás. Kérditek. Miért? Mert az Örökkévaló tanuskodik közted és ifjúságod felesége közt, a kivel szemben hűtlen voltál, holott ő a te élettársad és hitvesed.“ 12. „Nem tette azt az Egyetlen (Isten)! Hanem mit kívánt az Egyetlen? *Isteni nemzedéket.*“ 13. „Örizkedjete azért szellemetekben és ifjúságod hitvese iránt ne légyen ez hűtlen!“ (2., 13—14.)

Ezen szavak alapján mondja a talmud:

14. „A ki elküldi hitvesét, azon sir az oltár.“ (Git. 90.)

Rendkívül ártalmas a gyermekek nevelésére, ha a szülők *különböző vallásfelekezethez* tartoznak.

Először, mert mindenik megszégyeníti saját felekezetét, ha másiktól választja élettársát.

Másodszor, mert azáltal, hogy hitükben megmaradnak, tanusítják, hogy a másikat tökéletesnek *nem* tartják és ez a gyermekre visszás hatással van.

Harmadszor, mert összhangzatos, vallásos nevelés lehetetlen. Mert egyik sem támogathatja képmutatás nélkül a másikkal erre vonatkozó intézkedéseit, mi ismét a gyermekek bizalmát csökkenti irántok.

Hogy Maleachi próféta kortársai közül sokan vegyes házasságban éltek, mutatják az ez ellen tartott fenyegető szavai.

15. „Jehuda hűtlenül cselekedett és utálat történt Izraelben, mert megszenteltetett Jehuda az Örökkévaló szentségét és feleségül vette idegen Istennek a leányát. Irtson ki az Örökkévaló annak, a ki ezt teszi, gyermeket és unokát, még ha hoz is áldozatot a seregek Urának.“ (2., 12.)

A vallásos gyermeknevelést továbbá megnehezíti azon körülmény, hogy a szülők kedvetlenül, szinte haraggal járulnak a vallásos intézmények fentartásához, holott ezek nélkül a hitközségek és így közvetve a zsidóság testületének fenmaradása lehetetlen. Hiszen ezen intézményeknek vallásos és humanus céljaik vannak és így azon szülők, kik tőlük járulékaikat megtagadni szeretnék, azt mutatják, hogy vallásuk fentartására és egyéb nemes célok elérésére minden nemes érzékük hiányzik. A szülők szent kötelessége, hogy gyermekeiket a felekezet hűségese tagjaivá neveljék és hogy azoknak lelkébe áldozatkészséget és kegyeletes érzést oltsanak be a vallásos intézmények iránt. Mert csakis ilyen, vallásunk és intézményei iránt lelkesítő nevelés szilárdíthatja meg bennünk a felekezetünk örökkévalóságába vetett reményünket.

De „ha gödölyék nincsenek, miképpen lesznek majd bakok?“ (Jalkut. II. rész, 587.)

Maleachi próféta e tekintetben erős szemrehányást tesz vallásfeleink, a kiknek (mivel a templom fentartásához vonakodtak hozzájárulni) a következőket mondja: „Vigyétek a tizedet az én magtáramba, hogy eleség legyen házamban és tegyetek ezzel próbára, így szól az Örökkévaló, a seregek ura, vajjon nem nyitom meg-e az ég csatornáit és áldást ömleszték reátok, míg elegendő lesz.“ (3., 10.)

(Folytatása következik.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Figyelmeztetés. E számhoz tagjaink névsora van mellékelve. A kinek neve esetleg abból kimaradt és tagságát az elnökségnél f. évi február 20-ig igazolja, illetőleg a hátralékos díjat lefizeti, annak neve a márczius hó 1-én megjelenő pótkimutatásban fog felvétetni. A közzétett névsorban oly tagok is szerepelnek, akiknek hátraléka több 6 koronánál, de kérvényük alapján halasztást nyertek. Ezeket azonban arra figyelmeztetjük, hogy anyagi támogatásra mindaddig nem tarthatnak igényt, míg hátralékaikat legalább 6 koronáig nem törlesztik.

Budapest, 1901. január 30-án.

Az elnökség.

Tudósítás.

A központi választmány folyó évi január hó 24-én tartott üléséből a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Barna Jónás, Bárd Rezső, Csukási Fülöp, Györi Adolt, Korányi József, Léderer Ábrahám, Mandl Bernát, Maislis Ferencz, Mendl Lajos és Wolfner Ármin.

Távollétőket kimentették: Halász Nátán, Kuttner Miksa, Pfeiffer Ignác és Székely Lajos.

A múlt hó 27-én tartott ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után a tárgyalás a következő rendben folyt:

1. Elnök jelenti, hogy Halász Nátán tanítói működésének ötvenedik évfordulója alkalmából az árva-alap javára 200 koronát adományozott és azonkívül külön levélben köszöni meg a választmánynak, hogy őt jubileumi ünnepélyén való részvétele által üdvözleteivel kitüntette.

E levél felolvastatik és határozatba ment, hogy az egész terjedelmében Értesítőben közzétéssék, az adományért pedig a választmány köszönetének jegyzőkönyvileg adott maradandó kifejezést.

Köszönetét fejezi ki a választmány Sándor Pál ur irányában is, a ki az egyesület jótékony céljaira 20 koronányi adományt tett.

2. Elnök jelenti, hogy az *árvasegély* elnyeréseért 9 folyamodvány érkezett be, köztük egy teljes árváé, a ki 200 korona segélyért folyamodott. Az árvabizottság azt javasolja, hogy a kilencz folyamodó mindegyikének 100 – 100 koronát engedélyezzen a választmány. A teljesen árva részére, miután anyagi viszonyai nem olyan szomorúak, hogy miatta esetleg a folyamodók közül egyiket mellőzni kellene, szintén csak 100 koronát hoz javaslatba, a mivel azt érjük el, hogy a közgyűlés által engedélyezett 900 korona összegből mindegyik árva segélyezhető.

A központi választmány az árvabizottság javaslatát magáévá téve, a következőknek engedélyezi a 100 – 100 korona segélyt: néhai dr. Bak Izráel volt bpesti hittanár Elza nevű tanuló-leányának, néhai Friedl József szikszói tanító egyik árvájának, néhai Gerlóczi Gyula bajai tanító József fiának, néhai Löwinger Bertalan hevesi tanító Etelka tanuló-leányának, néhai Löwinger Mór sárvári tanító Aurélia nevű kiskoru leányának, néhai Rottenberg Mór Noé volt kassai ig.-tanító Margit leányának, néhai Schwarz Miksa bolesói tanító Teréz nevű tanuló-leányának, néhai Stern Izidor sásdi tanító tanuló-

fiának Pécssett és végre néhai Weber Soma pesti hitoktató Ignác nevű tanulófia részére.

3. A *Léderer Abrahám* tanár nevét viselő, 2500 koronából álló alapítvány esedékes kamatjaiért, a melyeket az alapítványos 20 korona adományával 120 koronára egészített ki, 14-en folyamodtak, az elnökség beható tanácskozás alapján ezek közül az alapító-levél értelmében *első* helyen *Fischer Ferencz* földesi tanítót javasolja, mint a ki a segélyre leginkább rászorul; *második* helyen Schäfer Lipót békési tanítót, *harmadikon* Rosenberg Dávid b.-topolyai tanítót.

A központi választmány valamennyi kérvényt behatóan tanulmányozván, az elnökség jelölését magáévá téve, határozattá emeli, különösen kiemelve, hogy noha a kérvényezők közül mindegyik érdemes és rászorul a segélyre, mégis tekintetbe kellett venni, hogy Fischer Ferencz valamennyi közül leginkább rá van utalva a segélyre, minthogy az a baj érte, hogy gyógyíthatlan betegség következtében mint 42 éves férfiú és 8 kiskorú gyermeknek atyja, 520 korona évi segélypénzzel nyugdíjba kellett mennie.

4. Dr. *Jókai Mór* nevét viselő alapítvány kamatjaiért öten folyamodtak. Az elnökség indítványa értelmében következő hármast jelölést terjeszt fel az alapítványosnak döntés végett: *első* helyen Weisz Samu szakolczai tanítót, a ki az egyesületnek megalapítása óta pontosan fizető rendes tagja és segélyért sohasem folyamodott, a magyarosítás terén kir. tanfelügyelője bizonylata szerint kiválóan működik, de jelenleg anyagi támogatásra szorul; *második* helyen Kacz Lipót liptó-szent-miklósi tanítót és *harmadik* helyen Weisz Lipót trsztenai tanítót, a kik szintén kiváló sikerekkel működnek a magyarosítás terén.

5. Elnök jelenti, hogy a dunántuli rabbi-egyesület vezetősége a tervbe vett imakönyv es fordított biblia kiadását esetleg az egyesület által hajlandó eszközölni.

A központi választmány beható tanácskozás után felhatalmazza az elnökséget, hogy ez ügyben nevezett egyesület vezérférfiaival érintkezésbe lépjen és a tárgyalás eredményét esetleg javaslat alakjában a választmány elé terjeszse.

6. Székely Adolf eperjesi tanító kérvénnyel fordul a választmányhoz, hogy tegyen lépéseket Meisner Kálmán volt tót raszlaviczai tanító érdekében, hogy a kormány őt állami szolgálatba felvegye. Elnök előadja, hogy ebben az ügyben úgy ő, mint a titkár már többször eljárta a közoktatásügyi miniszteriumban s hogy ezután is megtesz minden tőle telhetőt s azt hiszi, hogy ennek sikere is lesz, miután a raszlaviczai izr. hitközség is hajlandó némi áldozatot hozni volt tanítójuk álláshoz jutása érdekében.

A központi választmány helyesli elnöknek ez ügyben tett és teendő lépéseit és napirendre tér.

7. A központi választmány egy tanítónak 50 korona rendkívüli segélyt szavaz meg és egy másiknak, kérvényének hiányos felszerelése miatt, nem engedélyezett segélyt.

Elnök indítványára a budapesti izr. tanítóképző intézet szegénysorsú növendékei részére 150 darab népkönyhai tápjegy beszerzését engedélyezte, végre a választmány elnök által az utolsó időben rövid uton 8 tételben folyósított 54 korona segélyt utólagos jóváhagyással látja el.

8. Elnök jelenti, hogy Bató J. Lipót a választmány megbízásából a szidurhoz imarendi utmutatót irt meg, melyet az egyesületnek díjtalanul felajánl. Elnök indítványozza, hogy a választmány szerző részére, a ki ezen imarend összeállítása körül nagy buzgalmat fejtett ki, elismerését fejezze ki és fáradozásáért egyszer s mindenkorra 50 korona tiszteletdíjat szavazzon meg.

A választmány elnök indítványát határozattá emeli.

9. Elnök jelenti, hogy az orth. izraelita hitközség Szombathelyen évi 10 korona járulékkal sorakozott az egyesület pártoló tagjai közé. A választmány ezt hálás köszönettel veszi.

10. Az egyesületi kiadványok közül a folyó évben eszközlendő új kiadások ügyében a tanácskozás a legközelebbi ülésre halasztatik, a mikor az elnökség minden egyes könyvre nézve pontos adatok birtokában lesz.

11. Több tanítónak, nevezetesen: Klein Gyula szombathelyi, Fried Sámuel csurgói és Fejes Adolf verebélyi tanítók felvételi ügyének elintézése utólagos jelentéstétel mellett az elnökségre bizatik.

12. Több tanító a tagdíj lefizetésére halasztást kért, a mely ügy szintén az elnökségre bizatik.

Elnöki posta.

Lapunk zártakor vettük Lederer Ábrahám tanár ur levelét, melyben a nevét viselő alapítvány kamatjait Fischer Ferencz földesi tanítónak itéli oda, a mint ezt a választmány javasolta:

A többi kérvényező okmányait néhány nap múlva visszaszármasztatjuk.

Mélt. dr. Jókai Mór szintén a választmány felterjesztése értelmében döntött s így Weisz Samu szakolczai tanítónak küldjük a koszorus költő nevét viselő alapítvány kamatjait, 100 koronát, a magyar nyelv tanítása körül kifejtett üdvös működése jutalmául.

Múlt év december hóban befolyt tagsági díjak kimutatásának folytatása.

a) Pártoló tagok:

	kor.		kor.
Dr. Blau Lajos, Bpest	10.—	Izr. iskolaszék, Sopron	10.—
Blau Miksa, Vác	10.—	Izr. orth. iskolaszék, Szombathely ...	10.—
Dr. Herzog Manó főrabbi, Kaposvár ...	10.—	Izr. hitközség, Tata	10.—
Izr. nőegylet, Duna-Földvár	10.—	Izr. hitközség, Vágújhely	10.—
Izr. hitközség, Makó	10.—	Izr. nőegylet, Zólyom	10.—
Izr. nőegylet, Nyitra	10.—	Dr. Klein József, főrabbi, Kassa ...	10.—
Izr. hitközség, Orosháza	10.—	Szabolcsi Miksa, Bpest	10.—

b) Rendes tagok:

	hátr. f. é. kor.		hátr. f. é. kor.
Adler József, Pécsvárad	— 8.—	Biró Samu, Sopron	2 4.—
Adler Lázár, Tab	— 8.—	Bischitz Mór, Érsekújvár	6 2.—
Almási Albert, Galgóc	— 8.—	Blau József, Szilágy-Somlyó	8 —.—
Altstädter Lajos, Szombathely	— 8.—	Blau Henrik, Pápa	4 4.—
Bánóczi Henrik, Temesvár	— 2.—	Bónis Menyhért, Nyiregyháza	— 8.—
Bányai Ferencz, Léva	4 4.—	Braun Ede, Alsó-Récsény	— 4.—
Bányai Jakab, Nagy-Becskerek	— 8.—	Brenner Henrik, Nyitra	— 8.—
Bartók Jakab, Losonc	16 —.—	Bresnitz Benjamin, Nyitra	— 8.—
Bató J. Lipót, Bpest	— 8.—	Brett Mór, B.-Gyarmat	— 8.—
Baumgarten Samu, Győr	— 8.—	Bródy Béla, Nagy-Megyer	4 8.—
Barna Jakab, Bpest	4 2.—	Brüll Soma, Sásd	6 2.—
Beregi Náthán, Moór	2 6.—	Buchsbaum Ármin, Pozsony	4 4.—
Berger Béla, K.-Szt.-Miklós	— 8.—	Buchsbaum Lipót, Pápa	— 8.—
Berger Mór, Vác	— 8.—	Csukási Fülöp, Bpest	4 —.—
Berkes Jakab, Bpest	— 8.—	Deutsch Mór, Szenicz	— 8.—

	hátr. f. é. kor.		hátr. f. é. kor.
Dobó Miksa, Oszlány	8.—	Krausz Jakab, Bpest	4.—
Ehrenthál Mór, Pozsony	10 —.—	Krausz Jakab, Veszprém	8.—
Eibenschütz Fülöp, Diószeg	8.—	Krausz Salamon, Kaposvár	4.—
Eichler Albert, Halas	6 —.—	Krausz Márk, Székesfehérvár	6 2.—
Erdős Adolf, Bpest	4.—	Krausz Vilmos, Galántha	2 —.—
Erdős Jakab, Baja	8.—	Kron Mór, Veszprém	8 2.—
Ecker György, N.-Vázsony	4 8.—	Kürer Lipót, Trencsén	8.—
Fejér Lipót, Nagy-Szécsény	8.—	Kuthi Zsigmond, Debreczen	8.—
Feldmann Samu, Szentés	8.—	Láczér Samu, Czepléd	8 —.—
Feuermann Márk, Szepesváralja	28 —.—	Ladányi Miksa, Bpest	8.—
Fischer Ferencz, Földes	6 —.—	Lakner Mór, Eger	8.—
Fischer Ignác, Nyitra	8.—	László Arnold, Lengyeltóti	4.—
Fischer Mór, Nagy-Becskerek	4 4.—	Láng Ignác, Szakcs	6 2.—
Fischer Sarolta, Bpest	8.—	Lengyel Mózes, Galántha	6 2.—
Fleischmann J. Gyula, Bpest	4 4.—	Lengyel Samu, Homonna	8.—
Fleischner Lipót, Besztercebánya	8.—	Lebovits Izsák, Olasz-Liszka	4.—
Fodor Miksa, Vág-Sellye	8.—	Lendvai Fülöp, Kismárton	3.—
Fried Zsigmond, Besztercebánya	8 —.—	Lehner Lipót, Besztercebánya	8.—
Friedmann Adolf, Ungvár	8.—	Lévai Izor, Bpest	8.—
Friedmann Lipót, Ungvár	4 —.—	Liebmann Samu, Tokaj	6 2.—
Fürst Salamon, Ujvidék	4.—	Lipscher Jakab, Zsámbék	8.—
Fürst Samu, Bács-Földvár	8.—	Lőb Simon, Dunaföldvár	8.—
Galgóczi Ábrahám, Galgócz	8.—	Löffler Jónás, Nagy-Becskerek	8.—
Gere Antal, Ozora	8.—	Löwy Izidor, Ab.-Szántó	4.—
Gimes Simon, Miskolcz	6 2.—	Löwy Náthán, Barcs	8.—
Dr. Gonda Zsigmond, Bpest	8.—	Löwinger József, Zenta	16 —.—
Gottlieb Márk, Ungvár	4.—	Löwenstein Paula, Veszprém	8.—
Graf Adolf, Érsekújvár	8.—	Lukács Adolf, Abauj-Szina	8 —.—
Grün Jakab, Paks	4 4.—	Lusztig Emma, Bpest	8.—
Grünberger Izsák, B.-Topolya	4.—	Magyar Imre, Ürmény	10 —.—
Grünberger Manó, Léva	8.—	Margarethen Izrael, Ungvár	8.—
Grünblatt Áron, Spácza	8 8.—	Marmorstein Samu, Wittener	8.—
Gruber Jenő, S.-A.-Ujhely	6 —.—	Maislis Ferencz, Bpest	4.—
Grossmann Mór, S.-A.-Ujhely	8.—	Maislis Rafael, Ab.-Szántó	4.—
Hajnal Jakab, Bpest	8.—	Menczer Ignác, Nyitra	8.—
Habermann József, Eperjes	4.—	Munk Béla, Trencsén	8.—
Halász Sámuel, Eger	8.—	Müller Adolf, Bpest	4.—
Hamburger Ignác, Abauj-Szántó	4.—	Natonek Dezső, Vác	8.—
Havas Henrik, Kis-Kőrös	2.—	Neumann Vilmos, Tisza-Beő	2 2.—
Heller A. Lipót, Czaboj	8.—	Obláth Mór, Bpest	8.—
Herczfeld Fülöp, Vésztő	4 2.—	Oesterreicher Miksa, Pozsony	8.—
Herczka Henrik, Kürth	8 —.—	Pallós Adolf, Tornócz	8.—
Herczka Izrael, Vág-Szered	8.—	Pfeiffer Mór, Pápa	8.—
Herczka János, Bpest	6 2.—	Policzer Gyula, Enying	8.—
Hevesi József, Árokszállás	8.—	Popper Mór, Tr.-Teplicz	8.—
Hoch József, Pécs	8.—	Porges Hermin, Besztercebánya	8.—
Hochenberg Vilmos, Nagy-Bittse	8.—	Rába Albert, Alsó-Kubin	8.—
Horn Lipót, Bát	8.—	Rakovszky Dániel, Vág-Szered	6 2.—
Horovitz Jakab, H.-M.-Vásárhely	8.—	Rechnitz Adolf, Besztercebánya	4 4.—
Horovitz Simon, Bpest	8.—	Redlich Mór, Boldogasszony	8.—
Kaufmann József, Bpest	2.—	Reich Sámuel, Bpest	8.—
Kellner Ignác, Siklós	8.—	Reichenthal Ármín, Téth	6 2.—
Kemény Simon, H.-M.-Vásárhely	4 4.—	Reitzer Ignác, Duna-Szerdahely	8.—
Klein Gyula, Szombathely	8 —.—	Révai Miksa, Keszthely	8.—
Klein Márk, Fogaras	8.—	Rosner Mózes, M.-Sziget	4 —.—
Klein Sándor, Nagy-Lak	4.—	Rosenberg M. Dávid, B.-Topolya	8 —
Kohn Ede, Sebes-Kellemes	8.—	Róth Kálmán, Námesztó	8.—
Kohn Mór, Pécs	8.—	Rotter Salamon, Bpest	8.—
Kohn Salamon, Nagyszombat	8.—	Ságh Alajos, Szatmár	4.—
Kohn Simon, Zavar	8.—	Sebestyén Manó, Bpest	6 2.—
Kohn Vilmos, Pozsony	8.—	Sebők Gábor, Abád-Szalók	6.—
Knopfler Sándor, S.-A.-Ujhely	6 4.—	Singer Adolf, B.-Gyarmat	8.—
Korányi József, Kispeszt	8.—	Singer Izrael, S.-A.-Ujhely	6 2.—
Kovácsné Frank Katalin, Kis-Várda	8.—	Dr. Simonyi Jenő, Bpest	8.—
Köves Izsó, Bpest	8.—	Sorr Mihály, Bpest	4 —.—

	hátr. f. é. kor.		hátr. f. é. kor.
Sipos Ignác, B.-Almás	— 8.—	Szenes Kálmán, Bpest	— 8.—
Susz Ármín, Högyész	— 8.—	Szép Lipót, Veszprém	— 8.—
Schäfer Dávid, Diószegh	— 8.—	Szimányi Adolf, Puchó	— 8.—
Scheer Bernát, Baja	— 8.—	Szigeti Sámuel, Veszprém	— 8.—
Schischa Adolf, Pápa	4 6.—	Szirtes Miksa, Beodra	8 —.—
Schlesinger Armin, Miskolcz	— 8.—	Szögyi Lipót, Puchó	— 8.—
Schön Ármín, Galgócz	— 8.—	Szücs Jenő, Bpest	— 4 2.—
Schön Dávid, Bpest	— 8.—	Tauber Nándor, Késmárk	— 4.—
Schönberger Márton, Vág-Besztercze	— 8.—	Tauszig Mór, Gyöng	— 4.—
Schönberger Mór, Huszt	8 —.—	Tauszki Sámuel, Bpest	4 4.—
Schönberger Samu, Felső-Szeli	— 8.—	Totisz József, Bpest	— 8.—
Schulhof Lipót, Ó-Moravicza	— 6.—	Vajda Géza, Zólyom	4 4.—
Schwarcz Lipót, Kassa	— 8.—	Vajda Ignác, Bpest	8 —.—
Schwarcz Márk, Vác	2 —.—	Vajda Miksa, Galgócz	— 8.—
Spronc Ede, Vág-Szered	— 8.—	Vértesi Adolf, Kaposvár	— 8.—
Stark Ármín, Mohol	— 8.—	Vörös Simon, Vág-Ujhely	4 —.—
Stein Dávid, Rákospalota	8 —.—	Wetzler Samu, Budapest	— 8.—
Steiner Ignác, Léva	— 8.—	Weisz Gábor, Pécs	— 8.—
Steiner Mór, Tata	— 2.—	Weisz Miksa, Bpest	— 8.—
Steinwurtz Ignác, Nagy-Perkáta	6 2.—	Weisz Náthán, Turóluka	2 4.—
Stokler Samu, Baja	— 8.—	Weisz Samu, Kis-Hegyes	— 10 2.—
Stern Ábrahám, Bpest	— 8.—	Weisz Sámuel, Ajka	— 8.—
Stier Ignác, Moson	— 8.—	Weisz Zsigmond, Trsztena	— 4.—
Streisinger Sándor, B.-Gyarmat	— 8.—	With József, Sárospatak	— 8.—
Stricker Simon, Baja	— 8.—	Wittmann P. Pál, N.-Tapolcsány	— 8.—
Szabó Lipót, Nagy-Szécsény	4 —.—	Wolf Adolf, Szill	— 8.—
Szántó Ede, Baja	— 8.—	Wolf Ármín, Bpest	— 8.—
Székely Lipót, Makó	— 8.—	Dr. Zsengeri Samu, Bpest	4 4.—

1901-ik évre rendes tagdíjat fizettek :

	kor.		kor.
Földesi Joakim, Budapest	8.—	Klein Ármín, Uj-Kécske	8.—
Kohn Bernhárd, Zimóny	8.—	Löwy Mór, Igló	8.—
Kertész Ármín, Bpest	8.—	Rosenberg Salam., Mátészalka	8.—
Donáth Dávid, Beled	8.—		

Adományok :

Lederer Ábrahám a nevére szóló alapítvány kamatjainak kiegészítésére	20 Kor.
Schlesinger és Polakovits, Budapest	20 „

Gyűjtés az árva-alap javára :

Izr. hitk., Veszprém	20 Kor.
Az iglói izr. tanuló ifjuság adománya (Löwy Mór révén)	22 „
Reitzer Ignác Duna-Szerdahely, évi járuléka az árva-alapra	1 „
Kertész Ármín, Budapest	5 „ 42 fillér

Monográfiáért

Pozsonyi kongr. izr. hitközség	50 Kor.
--------------------------------	---------

Bárcza-gyűjtés :

	kor.		kor.
Gruber Jenő, S.-A.-Ujhely	4.—	Lengyel Samu, Homonna	4.—
Halász Sámuel, Eger	6.—	Pfeiffer Mór, Pápa	4.—
Ladányi Bernát, Zsarnócza	6.—	Crosszmann Mór, S.-A.-Ujhely	4.—
Lackner Mór, Eger	2.—	Szigeti Sámuel, Veszprém	2.—
Graf Adolf, Érsekújvár (buzgó tanítványa Rose Alice gyűjtése)	3.—	Brett Mór, B.-Gyarmat	1.20
Schächter Károly, Győrsziget	6.—	Löwenstein Paula, Veszprém	2.40
Schönberger Samu, Felső-Szeli	2.—	Rosenstein N., Siklós	6.—
Weisz Samu, Kis-Hegyes	4.—	Knopfler Sándor, S.-A.-Ujhely	8.—
Popper Mór, Tr.-Teplitz	2.50	Lakner Mór, Eger	2.—
		Biró Samu, Sopron	6.—

Budapest, 1901. január 28-án.

Győri Adolf
pénztáros.

LEVELEZÉS.

Az Országos Izraelita Tanítóegyesület nagyérdemű Elnökségének és központi
Választmányának

Helyben.

Nagyságos Elnök Ur!
Szeretve tisztelt Kartársaim!

Fogadják lelkem mélyéből fakadó hálám mesterkéletlen kifejezését azon igazi kartársi szívességért, melylyel örömnappom alkalmából azt az engem kitüntető határozatot hozni méltóztattak, hogy szóval — nagyérdemű Elnökünk által — és írásban is üdvözölni fognak.

Ez, higyjék el, reám nézve a legnagyobb megörvendeztetés volt. Pályatársaim, kik egy és ugyanazon uton, egy cél felé törekednek, hogy hitfelekezetünk és édes hazánk javára vállvetve közreműködjenek, a legmegbízhatóbb ítélőszékét képezik valamely társuk ténykedése értékének elbírálásában. Boldogító reám nézve, hogy a hazai zsidó tanítóság legjobbjai, szerény működésem felett nagybecsű elismerésüket nyilvánítják; boldogító, de egyszersmind buzdító is a jövőre nézve.

Szentül fogadom, hogy ezentul még sokkal inkább azon leszek, hogy minden ténykedésemmel nagyraisztelt egyesületünk keretébe büszkén beleilleszkedjem és a mennyire csekély erőmből telik, ezentul is becsületére váljak.

Engedje a Mindenható, a ki nekünk, lelkiismeretes népnevelőknek örök életet ígért, hogy még mindannyian üdvös törekvéseink teljes sikerének szemlélői lehessünk, hogy mindannyian drága hozzátartozóink körében buzgó fáradozásaink eredményét: hitfelekezetünk, édes hazánk és egymásnak elismerését élvezhessük!

Isten tartsa meg Önöket egytől-egyig a legjobb egészségben, hosszú-hosszu ideig.

עד זקנה ועד שיבה

Kiváló nagyrabecsüléssel és kartársi üdvözlettel

Budapesten, 1901. január hó 17-én.

Halász Nátán,
igazgató.

KÖNYVISMERTETÉS.

„Zsidó neveléstani művek.“ Mélyen tisztelt Dr. Krausz Sámuel urnak az „Ért.“ ez évi utolsó számában nyilvánított kérése folytán közlöm az itt következő néhány irat czimét, melyek a zsidó neveléstörténet tanulmányozásnál némi haszonnal olvashatók:

Ein Wort zu seiner Zeit. Héber tanítás és a felekezeti iskoláról. Irta Rottenberg M. N. igazgató-tanító Kassán, 1868.

Salamon Kohn's Leben, Wirken als Jugendbildner und sein Leiden. III. Auflage, Pest, 1867. (Egy tanító szomorú életfolyása az 50-es meg a 60-as években.)

Dr. G. Wolf. Vom ersten bis zum zweiten Tempel. Wien, 1820—1860. („Religionsschule“ czimű czikk 108—154 oldalig.)

Erdélyi Lipót nyitrai tanító. A zsidó népiskolai vallásoktatás módszer tana. Nyitra, 1890.

גורל המלמדים Adler. Galantha. Szép héber versekben megénekli a szerző a zsidó tanító szomorú sorsát az előtt és jobbra fordulását a jelenben és befejezi egy szózáttal a tanítókhöz.

„Der Israelit.“ Mainz. Paedagogiai melléklettel.

אור האמונה Licht des Glaubens. Von Ber Frenk. Pozsony, 1841. (A Pentateuch történelmi tartalmát tiszta német nyelvben az ifjuság és nők számára.)

לקרי" ל Letteris M.-től. (Klasszikus héber nyelvben irt felhívás a szent nyelv tüzetesebb tanulmányozására.)

לקיטת יוסף Hirschfeld Józseftől. Egy németországi tanítótól. Bécs, 1825. Segédkönyv a bibliai héber tanításhoz.

Végre nem hagyhatom, hogy itt ne említsem a tisztelt cikkíró művét, a talmudi דרך ארץ című magyar fordítását, bevezetéssel és jegyzetekkel, melyet az IMIT 1896-ban kiadott. Lehet, hogy Dr. Krausz azért nem említette, mert általános neveléstani művekben, mint Gudemann, Hamburger és mások valószínűleg a „Derech Erecz“ traktatust azokban feldolgozták. De fel sem tehető, hogy a ki a zsidó neveléstörténetet tanulmányozni akarja, a „Talmudi életszabályok és erkölcsi tanítások“-ra ügyet ne vessen.

Továbbá: Lederer Ábrahám a paedagógiának nesztora 1861-ben irt neveléstana, melyről ugyan a szerző maga úgy nyilatkozott, hogy ha még egyszer írna ilyen művet, akkor egészen elütőleg ettől szerkesztené.

A Strassburger-féle említett „Bibliographiá“-ban az általam említett könyvekből egy sem fordul elő. *Galgóczi Ábrahám.*

* * *

Uj Petőfi. Mióta felszabadult Petőfi a szerzői törvény tilalma alól, egyre-másra jelennek meg költeményei újabb és újabb kiadásban. A szabad Petőfi-kiadások azonban inkább olcsósággal, mint a szép kiállítással iparkodtak maguknak közönséget szerezni. Végre most a Wodianer F. és fiai (Lampel Róbert) cs. és kir. udvari könyvkereskedő cég kiadásában megjelent egy oly Petőfi is, a mely úgy technikai, mint művészi tekintetben kielégíti mindazt a jogos várakozást, a melyet egy diszes Petőfi-kiadáshoz fűzhettünk. Petőfi összes költeményeit az új kiadás két kötetben adja. Sajtó alá Radó Antal rendezte, a ki lelkiismeretes gondnal ügyelt a szöveg tökéletes pontosságára. Ugyan ő látta el a két kötetet a szükséges tárgyi jegyzetekkel is. Az új Petőfi magvas, értékes életrajzzal kezdődik, melyet a legjobb és legteljesebb Petőfi-monografia szerzője, dr. Ferenczi Zoltán irt e könyv számára. Legnagyobb dicséret illeti a kiadót azért, hogy alkalmat adott három jeles magyar festő-művésznek, Telegdy Lászlónak, Tull Ödönnek és Neogrády Antalnak arra, hogy tehetségük legjavával megpróbálják a magyar nemzet legcsodásabb dalnokának képeit ecsettel is megörökíteni. Ötvenkét új Petőfi-illusztráció disziti a két kötetet, a melyek közt mindenki meg fogja találni azt, a mely lelkéhez szól. Föltétlen elismeréssel kell adóznunk Telegdynek Petőfi arczképeért, mert ennél sikerültebb, művészileg eszményített Petőfi-arczképet nem ismerünk. A képek mind egy-egy külön lapot foglalnak el, s a legmodernebb művészi ízléssel három színben vannak reprodukálva. A könyv papírja kifogástalan, famentes, erős, finom papiros; a nyomás diszes és kitünően olvasható. A művészi kötés, a melyet Petőfi domborművű arcz-

képe diszit, újabb diszműveink között párját ritkítja. Azt hisszük, hogy ez az új diszes Petőfi-kiadás, a melynek ára két kötetben csak 10 korona, meg fogja nyerni a nagy közönség tetszését.

* * *

Kis könyvtár. Szerkeszti Benedek Elek. Ennek a derék vállalatnak, a mely az ifjuságnak és a névnek régóta kedves olvasmánya, most egyszerre nyolcz száma jelent meg. Valamennyi szebbnél szebb történet, mese, szinmű az ifjuság számára. A 24. számtól a 31. számig terjedő sorozat a következő: 24. Roboz Andor: Történetek az iskolából. 25. Gaál Mózes: Vig elbeszélések. 26. Versényi: Apróbb elbeszélések. 27. Csulak Lajos: Székelyföldön. 28—29. Gyulainé-Baksay Julia: Tündérmesék. 30. Gaál Mózesné: Két ifjúsági szinmű. 31. Benedek: Két történet. A vállalat az új sorozattal nagyobb és diszesebb formát is öltött. Egy-egy szám ára kötve 50 fillér. A kettős számok ára 1 korona. Kiadja: Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedése.

* * *

Többsincs királyfi. Irta Benedek Elek. Magyar népmese 3 felvonásban. Benedeknek ez a gyönyörű munkája, a mely nemrég nagy sikerrel vonult be a magyar szinpadra, megjelent végre a nyomtatásban is. Bájosabb meséje nem igen van a magyar irodalomnak. Ez a megkapó költői mű a mese országából veszi tárgyát és alakjait, s a gyermekek képzeletének birodalmát hódítja meg az igazi költészet számára. A gyermeklélek kedvesebb dologgal nem foglalkozhatik, mint ezzel a szép mesével, a melyet Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedése adott ki, diszes kötésben, több szép szines képpel. Ára 3 korona.

* * *

Ezeregy éjszaka regéi. A magyar ifjuság számára átdolgozta Radó Antal. Második bővített kiadás. A bűvös-bájos keleti mesék legjavát dolgozta fel Radó Antal ebben a pazar kiállítású, nagy negyedréti pompás diszmunkában. Ékes és mégis keresetlen hangon szól az ifjuság szívéhez és képzeletéhez, s elvezeti őket abba a káprázatos tündérországba, a melyet a Kelet legnagyobb költőinek csodás fantáziája népesített be. Minden mese egy-egy igaz gyöngy, a melyeket a szöveg közé nyomott számos szép kép és egy csomó gyönyörű nagy szines kép fűz egybe, melyek ezen előkelő kiállítású könyvet valódi diszmunkává avatják. Ennél szebb könyv az ifjuság számára eddig magyar nyelven nem volt. Kapható Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedésében. Ára kötve 9 korona.

* * *

Tündérek között. Sok szines képpel diszitett mesés könyv Bánfi Jánostól. A mesék egyrésze azonos szerzőnek az Egyszer volt cz. mesés könyvével. Gyermekeink számára keresve sem találhatunk alkalmasabb ajándékot. Kiadja Lampel (Wodianer) cs. és kir. udv. könyvkereskedése. Ára kötve 3 korona.

* * *

Egyszer volt, hol nem volt. Mondák, regék és kalandos történetek. A magyar ifjuságnak elmeséli Bánfi János. Számos szines képpel. Második kiadás. Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedés. Ára kötve 6 korona. A könyv külseje kívánatos; belseje értékes. Bánfi

mesés könyve már kedvence lett a magyar ifjuságnak, s az új-diszesebb kiadás bizonyára még szaporítani fogja olvasói számát. De meg is érdemli a könyv. Meséiben az álmodót valóvá, a valót álmommá varázsolja az írójuk. Kierzik belőlük az igazi író szive dobbanása, a ki közel tud férközni az ártatlan gyermeklélekhez. Szébb képes könyvet, élvezetesebb olvasnivalót nem igen adhatunk gyermekeink kezébe.

* * *

Legszebb regefüzér. Bánfi Jánostól. A szöveg egyrésze azonos a szerző „Egyszer volt, hol nem volt” című nagy mesés könyvével. Számos színes kép ékesíti. Meséi tele vannak igaz költészettel. Lampel (Wodianer) cs. és kir. udv. könyvkereskedő kiadása. Ára kötve 3 korona.

VEGYESEK.

A Dunántuli Rabbiegyesület egyetemes, részletes hittani tanterve, melyet lapunk, mint javaslatot egész terjedelmében közölt, most, hogy az egyesület 1900. augusztus havában tartott közgyűlésén elfogadta, külön füzetben is megjelent. E tanterv, mint tudós szerzője, Dr. *Bernstein* Béla, szombathelyi rabbi mondja, nem végleges, mert csak a gyakorlatban való alkalmazása fogja megmutatni, mennyiben vált be és mennyiben módosítandó, mégis kétségen felül áll, hogy úgy a tanterv készítője, valamint az érdeemes rabbik egyesülete eléggé alig méltányolható szolgálatot tett elhanyagolt vallás-oktatásunknak, melynek számos előnyén felül az egységes eljárás lesz megbecsülhetetlen haszna.

„**Tomché Bész Hászéfer**” czimen S.-A.-Ujhelyen immár 25 év óta olyan jótékony-egyesület áll fenn, melynek célja szegény iskolás gyermekek segélyezése, főleg pedig tankönyvekkel és ruhával való ellátása. Most, hogy ezen áldásos intézmény immár egy negyedszázad óta érezteti jótékony hatását, érdemekben gazdag kartársunk, *Knopfler* Sándor ur, ezen intézménynek történetét adja ki az egyesületi választmány megbízásából. A füzetke révén tudjuk, hogy országosan ismert veterán kartársunk, *Singer* Izrael, kit a jóságos Ég sokáig tartson meg a magyar zsidó-tanítóóság diszél, tette az első lépést az egyesület megalapításához, midőn azon kéressel fordult az előljáróságához: engedné meg, hogy egy szegény gyermeket segítő egyesületet létesíthessen, mely 1875-ben főleg *Singer* és *Knopfler* kartársak buzgalma folytán, a hitközségi tagok nagy érdeklődése mellett meg is alakult. Az első ruhakiosztási ünnep 1876. jan. 16 ára esett. Nagy hatása volt ezen jótékony akciónak, a mennyiben számos szegény gyermek, mely eddig az ottani zugiskolákat látogatta, mind örömeztőbb kezdte felkeresni a hitközség által istápoltt iskolát. A közgyűlést éveken át az egyesület a sátoros ünnepek alatt tartotta, a mikor régi szép szokás szerint mézes kalácsot osztogattak a tanulók között, egyben az üléseken állapították meg a könyvekre és téli ruhákra fordítandó összeget. 1876-tól 1888-ig, vagyis az új templom felépítéseig a nagy ünnepeken az iskolában is istentisztelet tartatván, az ez ünnepeken felajánlott összegek 1126. K.-t jövedelmeztek, az egyesület javára évenként rendezett táncmultságok pedig eddig 4903 K.-t eredményeztek. Az egyesületnek mindig voltak nemes pártfogói, különösen jólelkű zsidó nők nagyszámmal. 19 éven át, élte végeig, *Dr. Nagy* Ármin volt az elnöke, ki az egyesület körül nagy érdemeket szerzett. Jelenleg *Kozmay* Kun Frigyes áll az egyesület élén és nevéhez méltán fűződik a remény, hogy ezen intézmény alatta még áldásosabb tevékenységet fog kifejthetni a jövőben. A választmányban jelenleg *Schneider* Jakab kartársunk a tantestület képviselője, ki feladatát

teljes odaadással tölti be. Az egyesület utóbbi időben igen jelentékeny szövetségre talált a „Népkönyha-egyesület“-ben, mely télen jó ebéddel látja el a szegény gyermekeket. Végül felemlítjük, hogy a „Tomché Bész Haszéfér“ eddig az általa kitűzött nemes czélokra összesen 16.500 K.-t adott ki. Legyen rajta jövőre is Isten áldása!

Két nagybecsű munka dicséri az I. M. I. T. tevékenységét. Az egyik az 1901-re kiadott „Évkönyv“, melynek szerkesztője Dr. *Bánóczy* József, a másik „A zsidók története Budapesten, a legrégebbi időktől 1867-ig“ melynek Dr. *Büchler* Sándor, a keszthelyi tudós rabbi a szerzője. E mű a *Tencer*-díjat nyerte jutalmul. Mindkét munkára meg visszatérünk, addig is azonban igen melegen ajánljuk kartársainknak, hogy szerezzék még e két könyvet, ki nek csak módja engedi, mert mindkettőből sok érdemes dolgot tanulhatunk.

Szepesmegye közoktatásügyi állapotáról Dr. Hajnóci R. József kir. tanfelügyelő igen tanulságos képet ad azon jelentésben, melyben megyéjének tanügyi viszonyait ismerteti. A megyében a múlt iskolai évben összesen 250 tiszta népoktató intézet működött, és pedig állami jelleggel 9, községi 14, r. kath. 153, gör.-kath. 16, ág. h. ev. 46, izr. 7 s néhány magán és társulati iskola. Az iskolai alapvagyont azonban csak egy községben kezelték szabályszerűen elkülönítve. A kir. tanfelügyelő jelentése szerint, mely az iskolák eredményét osztályozza, mind a 7 izr. iskola teljesen megfelelt. A tanítók fizetéseinek kiegészítésére szolgáló állami segélyben 3 izr. tan. állomás részesült, miglen 100 K.-ás ötödéves korpótlékát 6 izr. el. isk. tanító köszöni az államnak. A 32.000 iskolasoros gyermek közül izr. valláson volt 1302, 122-vel kevesebb, mint múlt évben.

Tót-Raszlovicza. Ott van valahol a jó Isten háta mögött, Sárosmegyében. Néhány zsidó család is lakik benne, de mert a kereszt.-szövetkezetek rudja nagyon rájuk járt, no meg azért is, mert a szegény gólyát arra felé is nagyon koppasztják, egyre fogyott a zsidó gyerek, úgy, hogy a szegény tanító felesége Ráchel ösanyánkkal fohászzkodott: „Oh, adj gyermekeket, mert ha nem, meghalok.“ Nem a saját házába kérte azonban a megtépázott jó gólyamadarat, hanem a szomszédokéba. De hiába! A tanfelügyelő ur is kezére járt a sorsnak és siettetette a zsidó iskola kimulását, mig egy szép napon a szegény tanító *Meisner* Kálmán azon vette magát észre, hogy veheti a koldustarisznyát nyakába, mehet világgá! Csak 32 éves ugyan, de négy gyermeke van, ma pedig az új állásokban csak a fiatal legények kapósak, tudjuk is miért. A t.-raszloviczi iskolák pedig időközben államosítottak s a tanfelügyelő ur épen azért járt a gólya kezére, hogy ne kelljen az izr. atyafit befogadni, mert hát: „hunczut a zsidó!“ Csakhogy ezek a hunczut zsidók most kérelemmel fordulnak a miniszterhez és gyermekekhez illő naivitással így fohászzkodnak: „Kegyelmes Urunk! Megesik a szivünk a mi jó tanítónkon, ki földönfutóvá lett és ezt nem bírja el a mi lelkiismeretünk. Itt még egy harmadik osztályra is szükség van, ezt tudjuk a tanfelügyelői jelentésből, de azt is tudjuk, hogy az állam szegény . . . nagyon szegény. Nem akarjuk hinni, hogy a zsidó tanítótól fázik és azt is tapasztaltuk már, hogy a tanfelügyelő urnak csak a zsidó bűdös, de a pénzünk ugyebár, Kegyelmes Ur, nem bűdös? Nos hát mi felajánljuk iskolánkat. Eladhatnók, de nem tesszük, neked adjuk ingyen, örökre. Még többet is teszünk. Adunk 800 koronát neked, óh, szegény állam, hogy az ingyen iskolát teljes jókarba helyezhesd, a mint a nemes kir. tanfelügyelő ur kívánja. De annyit, a mennyit a nemes kir. tanfelügyelő ur kér, 3000 k.-t, nem adhatunk, bizony Isten nem adhatunk. És mi nem is kérünk semmit, csak azt, hogy a mi szegény tanítónkat, kit kir. tanfelügyelőd földönfutóvá tett, vedd oltalmadba, helyezd vissza állásába. Ugy-e, Kegyelmes Uram, ha lett volna zöld szász, ha lett volna oláh, ha lett volna rác, ha lett volna

czigány, respektálnád a törvényt, óh, hát ne tégy kivételt ezzel a szegény egy szál zsidóval, mert hát ő is magyar. Vagy nem magyar? De hát nagy érdemei vannak a magyar nyelv terjesztése körül s aztán emberi formája van, mint a Megváltónak, nagyon is hasonlít hozzá, mert zsidó papok nemzetségéből való s már csak ezért is ne félj, Kegyelmes Uram, a tót hecczkáplántól, ki hatalmasabb akar lenni Náladnál, a magyar államhatalom képviselőjénél.“ Kiváncsiak vagyunk, mit fog mondani a m. tanügyi kormány a néhány t.-raszloviczi zsidó ajánlatára, kik tudnak oly szépen rimánkodni, mint bármely tót atyafi.

Kevés a fóka. Már az is baj, ha sok az eszkimó, de még nagyobb baj, mikor kevés a fóka. Különösen a Lederer Ábrahám és Jókai Mór nevét viselő alapítványok odaitélésénél tűnik ki csak igazában, hogy egyesületünk még mindig sokkal szegényebb, semhogy mindazon méltányos igényeknek megfelelhessen, melyeket igen érdemes kartársak a díjak elnyerése iránt támasztanak. A közp. választmány bizony-bizony szívesen juttatna sokaknak a jóból, mely kétség kívül valamennyinek jól is esnék, de hát egyesületünk is csak addig nyújtózkodhatik, ameddig a takaró ér. Egyről azonban biztosíthatjuk kartársainkat: mindig annak segítségére sietünk, ki véges ítélkezésünk szerint legjobban rászorul. Díjaink odaitélésénél, sajnos, csak egy negatív hatalom protezsál: a legnagyobb szegénység. Akinek érdemei vannak és nem szorul a díjra, illetve meglehet nélküle is: az áldja Istenét. Itt csak a véletlen segíthetne. Ha valamelyik sorsjegyük megütné a főnyereményt. Akkor nagy lakodalmat lehetne csapnunk, mert amily becsületes és szégyenlős nép vagyunk, megeshetnék, hogy egyszerre több volna a fóka, mint az eszkimó és ez volna az ideális állapot. Csakhogy a szegény embernél főnyeremény az egészség s ha az egyesnek sorsjegyét nem huzza ki a német, mert az egyesnek nincs, az összességnek nem huzza ki, mert ez az összesség tudná, mit tegyen a kincscsel. Csak egyet nem tenne! Nem állitana iskolát a mármaroszi zsidóknak, mikor derék magyar zsidók iskoláit támogathatná. De hát ilyen a pénz. Oda vándorol, hol kaczagató bolondokat mivelnek rovására. S miután ilyen a világ sora, tegyük továbbra is össze filléreinket, hogy addig is, míg egyszer bolond lyukból bolond szél fuj s eljön a főnyeremény, addig is minél több könnyet törölhessünk le azok arczáról, kiknek egy igaz segítők van: a mindenható Isten, áldassék szent neve.

A most alakult Sopronvármegyei ált. tanítóegylet *Biró* Samu soproni érd. kartársunkat titkárává választotta.

A b.-csabai Malbis-Ármin egyesület szegény iskolás gyermekek felruházása céljából alakult. Már évek óta áldásosan működik és a hozzánk juttatott utolsó évi zárszámadás szerint közel 4000 K. vagyon fölött rendelkezik a mellett, hogy az eléje tűzött feladatnak mindenkor teljes mértékben megfelel. Az egylet elnöke, a derék iskolabarát: *Flesch* M. J. ur, jegyzője pedig *Scheiber* Márton, b.-csabai kartársunk.

Halálozás. Mély megilletődéssel vettük a *győri* izraelita tantestület által kiadott gyászjelentést, mely *Bullatty* Dávid halálát adja hírül. A megboldogult teljes negyven éven át állt a győri izr. iskola szolgálatában, mikor korára való tekintettel nyugalomba vonult. *Bullatty* Dávid a régi nagy zsidó tanítómesterek gárdájához tartozott, kit encyklopaedikus és mégis mély tudás jellemzett. Azon férfiak közé tartozott, kik a zsidó iskola szerény szolgálatában állván, mégis a polyhistorok széles látókörével bírtak, habár a tudás elmélyedésére nézve ezeknek mögötte maradtak. De különösen a jellembeli tisztaság kölcsönzött neki nagy tekintélyt a községben és árasztott fényt az iskolára és tanítótársaira egyaránt. Mi, kik csak epigonjai vagyunk ezen elődeinknek, egyben ne maradjunk mögöttük: a kegyeletben, melylyel a zsidó nagyjai iránt mindenkor viseltetett. E kegyelettel adózunk itt emlékének.

Legyen neki könnyü a magyar haza földje, melylyel porai vegyülnek. — Halasról vesszük a szomorú hírt, hogy egyesületünk egyik derék ottani tagja, *Eichler* Albert, f. hó 23-án meghalt. Az érdeemes tanító tiz évig működött a halasi izr. hitk. iskolánál, de miután bővebb adatokat nem kaptunk, nekrológját e számunkban, sajnálatunkra, nem közölhattük. Nyugodjék békével

Szerkesztői üzenetek.

M. S.-né V.-Apáthi. B. levelében sok okos gondolatot találtam és sok benne a megszívlelni való. Egy kicsit félretettem, de alkalomadtán közölni fogom.

Főt. Dr. Löwy Fer. N.-Atád. Csodálkozásomat kell kifejeznem, hogy az igen t. „Dunántuli Rabbik Egyesülete“ épen a bibliafordítást és a sziddurt volna hajlandó tanítóegyesületünknek átadni és e két könyvet is nem a hittani könyvek kiadójának adta át. Mintegy magától kínálkozik a feltevés, hogy a kiadó fázik e két munkába ölni a sok pénzt, mikor alig van kilátása sikerre. Lássá k. Főt. Ur, így vagyunk egyesületünkkel is, melynek már van imakönyve, van bibliafordítása és tessék elhinni, hogy a zsidóiskola sokkal csekélyebb terrenum, semhogy említett könyvekből még egy újabb kiadványt elbirna. De őszintén meg kell vallanom, csodálkozom még máson is. A tisztelendő rabbi urak nagyon jól tudják, mennyi terhet vesz le egyesületünk a hitközségek válláról, mikor a nyomorral küzdő tanítókat támogatjuk és joggal elvárhatja egyesületünk, hogyha más nem, úgy legalább a rab' i urak méltányolni fogják egyesületünk kifejtett működést. Nem üjtük mi a nagy dobra, mit teszünk, mennyi nyomort enyhítünk, de bizony, ha tudnák nem akarnák új bibliafordítással, új sziddurral megmenteni a magyar-zsidó ifjúságot. Csak néhány hónap előtt történt, hogy dr. Weiszbürg Gyula hitszónok ur, választmányunk tagja, jelen lévén egyik gyűlésünkön, meglepetve intézte hozzám a kérdést, vajon minden gyűlésen ily nagy összeget adunk-e ki tanítóinknak, mire én azt válaszoltam: rendszeren kétszer ennyit. Csak nézze meg, k. Főt. Ur a mai számunkat is! És mit gondol, kegyes adományokból foly be ez a sok pénz, a mi még mindig nagyon kevés arra, hogy minden igénynek megfelelhessünk. Dehogy! Nagyon ritkán gondol reánk egy-egy jókedvű adakozó. Jövedelmünk nagy részét kiadványainknak köszönhetjük, s ezért már magában a gondolat, hogy Önök kiadványaikkal ezen jövedelemben kárt tehetnek, kell hogy visszatartsa Önöket egy újabb biblia, vagy újabb sziddur kiadásától. És méltán el is várja egyesületünk a dunántuli rabbiktól, hogy ezeket itt elmondván, tervüktől el fognak állni. Mellékesen megjegyezzük, hogy a mi dunántuli tanítóink nem azok az emberek, kiket a rabbi urak deda rángathatnának, mint a komédiát játszó gyerek a Paprika Jancsit. Az iskola a mienk és ott szépen elvégezzük mi a mi dolgainkat. És mit szólna hozzá k. Főtiszt. Ur, ha holnap a dunáninnyi, holnapután pedig a tiszántuli és tiszáninnyi rabbi urak akarnának kiadni új biblia és sziddurfordítást — a mi révünkön. Bizony, mondom, öt év alatt megenné a nyomdafesték néhány garasainkat és elmehetnénk Kukutyinba, zabot hegyezni. Hanem mondunk mi valami okosat. Itt van a mi sziddurunk, itt van a mi bibliafordításunk. Nem fogunk ugyan velök pályázni, de szívesen látjuk, ha a rabbi urak ott Dunántul mellénk állnak és azoknak terjesztésén közreműködnek. Ezt a rabbi urak érdeke is megkívánja, *mert nem lehessen tudni, mit rejt méhében a jövő.* Megengedjük, hogy a két munkának fogyatkozásai vannak, ámde akkor tessék tőlünk követelni, hogy e hibákon javítsunk és mi az önök jogos kívánságaiknak szívesen eleget is fogunk tenni. Egyelőre ennyit tartottunk szükségesnek elmondani megjelent pályázatuk és hozzánk intézett levelük után. Reméljük még lesz a foganatja is. Üdvözlöt.

H. M. Szatmár. A közgyűlés ez év júl. havában lesz. Hiányzó példányokért sziveskedjék a titkári hivatalhoz (Síp-utca. 12.) fordulni. Választm. ülést minden hónap vége felé tartunk.

K. L. Uj-Verbász. A hitközségnek van igaza. Irja meg kérvényét, szerelje fel születési és erkölcsi bizonyítvánnyal és a szögabirói hivatal útján küldje fel a belügyminiszteriumba.

B. J. N.-Beckerek. Mi *Schön* Bernát cikkét, amint jeleztük is, átvettük, mert jellemzi, hova jutnak a zsidó hitközségek, melyek iskoláikat, elég gyáván, eldobják. De már a többihez semmi közünk. Ha neked a megjelent cikkhez megjegyzéseid, vagy kabinet-processusaitok vannak, végezzétek ezeket ott, hol az eredeti cikkek megjelentek. Egyebekben mindenkor szívesen rendelkezésedre állítom lapunkat, de a lekvár-utczába nem nyargaltatjuk be magunkat, mivelhogy aztán a slamasztikából kieviczkelni igen bajosnak állítatik általunk.

Kl. S. Pozsony. A pótolhatatlan veszteséghez fogadja baráti részvétemet.